

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta. Lailla annettaisiin yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävät kansalliset säännökset muun muassa käteis-

rahan ilmoittamismenettelystä, toimivaltai-
sesta viranomaisesta ja sen toimivaltuuksista sekä ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättämisen seuraamuksista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 15 päivänä kesäkuuta 2007.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Asetuksen tausta

Euroopan yhteisön tehtäviin kuuluu edistää taloudellisen toiminnan sopusointuista, tasapainoista ja kestävästä kehitystä koko yhteisössä luomalla yhteismarkkinat sekä talous- ja rahaliitto. Sisämarkkinat käsittävät alueen, jossa ei ole sisäisiä rajoja ja jossa varmistetaan tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääoman vapaa liikkuvuus. Laittomasta toiminnasta saatujen tuottojen tuominen rahoitusjärjestelmään on uhka yhteisön ja jäsenvaltioiden terveille ja kestäväälle taloudelliselle kehitykselle. Rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä 10 päivänä kesäkuuta 1991 annetulla neuvoston direktiivillä 91/308/ETY, jäljempänä *rahanpesudirektiivi*, otettiin käyttöön yhteisön järjestelmä rahanpesun estämiseksi seuraamalla luotto- ja rahoituslaitosten sekä tiettyjen ammattiryhmien kautta toteutettavia liiketoimia. Kyseisen järjestelmän käyttöönottamisen katsottiin voivan lisätä käteisrahan kuljettamista laittomiin tarkoituksiin, minkä vuoksi neuvosto pyysi 17 päivänä lokakuuta 2000 komissiota tutkimaan mahdollisuutta tehdä ehdotus Euroopan yhteisön säädökseksi rajat ylittävän käteisrahanliikenteen valvontajärjestelmän käyttöönottamisesta, jotta vahvistettaisiin rahanpesun torjuntaa yhteisön tasolla. Komissio antoi 25 päivänä kesä-

kuuta 2002 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rahanpesun ehkäisemisestä tulliyhteistyöllä.

Edellä esitetyn perusteella Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyi 26 päivänä lokakuuta 2005 yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvontaa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1889/2005, jäljempänä *asetus*. Asetus tuli voimaan 15 päivänä joulukuuta 2005. Asetusta sovelletaan kuitenkin vasta 15 päivästä kesäkuuta 2007.

1.2 Asetuksen pääasiallinen sisältö

Asetusta sovelletaan yhteisön alueelle saapuvan tai sieltä poistuvan luonnollisen henkilön kuljettaman käteisrahan valvontaan. Asetuksessa säädetään ilmoittamisvelvollisuus yhteisön alueelle saapuvalla ja sieltä poistuvalla luonnolliselle henkilölle, joka kuljettaa mukanaan vähintään 10 000 euron verran käteisrahaa. Kyseinen rahamäärä on ilmoitettava sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonka kautta henkilö saapuu yhteisön alueelle tai poistuu sieltä. Ilmoittamisvelvollisuuden ansiosta yhteisön ulkorajalla on mahdollista kerätä käteisrahaliikennettä koskevia tietoja ja välittää ne kyseisen jäsenvaltion rahanpesun vastustamisesta vastuussa oleville viranomaisille. Tarvittaessa tietoja voidaan välittää myös muiden jäsenvaltioi-

den toimivaltaisille viranomaisille, Euroopan yhteisöjen komissiolle ja kolmansille maille.

Asetuksella säädetään siis käteisrahan ilmoittamisvelvollisuudesta eikä sillä sinänsä rajoiteta käteisrahan tuontia yhteisöön tai vientiä sieltä. Kysymys ei ole rikollisuuden valvonnasta, vaan lähinnä käteisrahaliikenteen seurannasta, jonka yhteydessä voidaan havaita yhteisön ulkorajan yli kuljetettavia rahanpesuun tai muuhun rikolliseen toimintaan liittyviä varoja. Käteisrahaliikenteen seuranta voisi myös johtaa rikollisen toiminnan jäljille, ja tällöin kyseeseen voi tulla esitutkinnan käynnistäminen.

Asetuksen 1 artiklan mukaan asetuksen tavoitteena on täydentää rahanpesudirektiivin rahoitus- ja luottolaitosten sekä tiettyjen ammattiryhmien kautta toteutettavia liiketoimia koskevia säännöksiä siten, että siinä säädetään yhdenmukaiset säännöt yhteisön alueelle tuotavaa ja sieltä vietävää käteisrahaa koskevalle toimivaltaisten viranomaisten toteuttamalle valvonnalle. Yhdenmukaistaminen ei vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuksiin toteuttaa yhteisön sisäliikenteessä käteisrahan kansallista valvontaa. Asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa säädetään, että asetuksella ei rajoiteta kansallisia toimenpiteitä, joilla valvotaan käteisrahaliikennettä yhteisön alueella, jos nämä toimenpiteet toteutetaan perustamissopimuksen 58 artiklan mukaisesti.

Asetuksen 2 artikla sisältää toimivaltaisten viranomaisten ja käteisrahan määritelmät, jotka ovat keskeisiä asetuksen soveltamisessa. Artiklan 1 kohdan mukaan asetuksessa tarkoitetaan toimivaltaisilla viranomaisilla jäsenvaltioiden tulliviranomaisia tai muita viranomaisia, joille jäsenvaltiot ovat antaneet toimivallan soveltaa tätä asetusta. Artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan ensinnäkin siirtokelpoisia haltijamaksuvälineitä, mukaan lukien haltijakohtaiset maksuvälineet kuten matkasekit. Lisäksi käteisrahalla tarkoitetaan siirtokelpoisia maksuvälineitä, mukaan lukien sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka ovat joko haltijakohtaisia, rajoituksetta siirrettyjä, fiktiiviselle maksun saajalle asetettuja tai muuten sellaisessa muodossa, että niiden omistusoikeus siirtyy luovutuksen yhteydessä ja epätäydellisiä maksuvälineitä mukaan lukien

sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka on allekirjoitettu mutta joista maksun saajan nimi on jätetty pois. Artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan myös valuuttaa eli maksuvälineenä liikkeessä olevia seteleitä ja kolikoita.

Asetuksen 3 artiklassa säädetään käteisrahan ilmoittamisvelvollisuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan yhteisön alueelle saapuvan ja sieltä poistuvan luonnollisen henkilön, joka kuljettaa mukanaan vähintään 10 000 euron verran käteisrahaa, on ilmoitettava kyseinen rahamäärä sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonka kautta hän saapuu yhteisön alueelle tai poistuu sieltä. Ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty, jos annetut tiedot ovat virheellisiä tai epätäydellisiä. Artiklan 2 kohdassa säädetään ilmoitettavista tiedoista. Ilmoituksen on sisällettävä tiedot ilmoituksen antajasta, minkä lisäksi siinä on ilmoitettava käteisrahan omistaja ja vastaanottaja, käteisrahan määrä, laji, alkuperä ja käyttötarkoitus sekä kulkureitti ja -väline. Artiklan 3 kohta sisältää säännökset ilmoittamistavasta. Tiedot on annettava kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti tavalla, josta 1 kohdassa tarkoitettu jäsenvaltio päättää. Ilmoituksen antajalla on kuitenkin pyynnöstään oikeus toimittaa tiedot kirjallisesti.

Asetuksen 4 artiklassa on säännökset toimivaltaisten viranomaisten valtuuksista. Toimivaltaisilla viranomaisilla on asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkistamiseksi valtuudet kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti tarkastaa luonnollisia henkilöitä, heidän matkatavaroitaan ja kulkuvälineitään. Lisäksi toimivaltainen viranomainen voi pidättää käteisrahan hallinnollisella päätöksellä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty.

Asetuksen 5 artiklassa säädetään käteisrahasta saatavien tietojen tallennuksesta ja käsittelystä. Artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on tallennettava ja käsiteltävä niille ilmoitetut tai niiden tarkastamalla saamat tiedot, ja ne on saatettava rahanpesudirektiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kyseisen jäsenvaltion viranomaisten käyttöön. Artiklan 2 kohdassa säädetään

sellaisten tarkastuksissa havaittujen 10 000 euron alittavien rahamääristä tietojen tallentamisesta, käsittelemisestä ja toimittamisesta edelleen rahanpesudirektiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kyseisen jäsenvaltion viranomaisten käyttöön, jos niiden osalta on olemassa viitteitä rahanpesudirektiivissä tarkoitettua käteisrahaliikenteeseen liittyvästä laittomasta toiminnasta.

Asetuksen 6 artiklassa säädetään tietojen vaihdosta yhteisön sisällä. Artiklan 1 kohdan mukaan ilmoituksesta tai tarkastuksesta saadut tiedot voidaan välittää muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, jos on olemassa viitteitä siitä, että käteisrahamäärät liittyvät rahanpesudirektiivissä tarkoitettuun käteisrahaliikenteeseen liittyvään laittomaan toimintaan. Tietojen vaihtoon sovelletaan tällöin soveltuvin osin jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten keskinäisestä avunannosta sekä jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten ja komission yhteistyöstä tulli- ja maatalousasioita koskevan lainsäädännön moitteettoman soveltamisen varmistamiseksi annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 515/97. Artiklan 2 kohdan mukaan tiedot välitetään myös komissiolle, jos on olemassa viitteitä siitä, että käteisrahamäärät liittyvät yhteisön taloudellisia etuja haittaavan petoksen tai muun laitoman toiminnan tuottamaan hyötyyn.

Asetuksen 7 artikla sisältää säännöksen tietojen vaihdosta kolmansien maiden kanssa. Jäsenvaltiot tai komissio voivat välittää asetuksen nojalla saadut tiedot kolmansille maille edellyttäen, että tiedot saaneet toimivaltaiset viranomaiset suostuvat siihen ja että henkilötietojen välittämistä kolmansille maille koskevia asiaankuuluvia kansallisia ja yhteisön säännöksiä noudatetaan. Kun tietojenvaihdolla on erityistä merkitystä tämän asetuksen täytäntöönpanolle, jäsenvaltion on ilmoitettava siitä komissiolle.

Asetuksen 8 artiklan mukaan tietoja, jotka ovat luottamuksellisia tai jotka on toimitettu luottamuksellisesti, koskee salassapitovelvollisuus. Toimivaltaiset viranomaiset eivät saa luovuttaa tällaisia tietoja ilman tiedot antaneen henkilön tai viranomaisen nimenomaisista lupaa. Tietojen luovuttaminen on kuitenkin sallittua, jos toimivaltaisilla viranomaisilla on velvollisuus tietojen luovuttamiseen voimassa olevien säännösten nojalla, erityisesti

tuomioistuinkäsittelyyn liittyen. Tietojen antamisessa tai luovuttamisessa on noudatettava kaikilta osin voimassa olevia tietosuojaa koskevia säännöksiä, erityisesti yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 95/46/EY ja yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 45/2001.

Asetuksen 9 artikla koskee asetuksen mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä määrättäviä seuraamuksia. Artikla velvoittaa kunkin jäsenvaltion ottamaan käyttöön seuraamuksia, joita se soveltaa, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty. Tällaisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava sovellettavista seuraamuksista komissiolle viimeistään 15 päivänä kesäkuuta 2007.

Asetuksen 10 artiklan mukaan komission on annettava neljän vuoden kuluttua asetuksen voimaantulosta Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomus asetuksen soveltamisesta.

Asetuksen 11 artiklassa on voimaantulosäännös. Asetus tulee voimaan kahdentenkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, mutta sitä sovelletaan kuitenkin vasta 15 päivästä kesäkuuta 2007.

1.3 Kansallinen lainsäädäntö

Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole säännöksiä maahan tuotavan tai maasta vietävän käteisrahan ilmoittamisvelvollisuudesta eikä muustakaan yleisestä käteisrahan tuonnin ja viennin seurannasta. Tulliviranomaisella on kuitenkin tullilain (1466/1994) nojalla rahanpesurikosten torjuntaan liittyvää toimivaltaa. Tullilain 14 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla tulliviranomaisella on oikeus muun tarkastuksen yhteydessä tarkastaa henkilön mukana olevat rahavarat rikoslain (39/1889) 32 luvun 6 §:ssä tarkoitettua rahanpesun paljastamiseksi. Tullilain 14 §:n 1 mo-

mentin 6 kohdan nojalla tulliviranomainen voi myös esittää rahavaroja koskevia kysymyksiä ja pyytää matkustajalta hänen henkilöllisyyttään osoittavan asiakirjan kuten henkilötodistuksen tai passin. Tullilaitoksen valvontatietorekisteriin voidaan myös tullilain säännösten mukaisesti tallettaa tietoja yksittäisistä epäilyttäviistä käteisrahan kuljetuksista, jotka voivat liittyä rahanpesuun. Tullilain 26 §:n 1 ja 2 momentin nojalla tulliviranomainen voi ilmoittaa tällaisista epäilyttäviistä tapauksista rahanpesun selvittelykeskuskelle.

Tulliviranomainen on myös toimivaltainen suorittamaan sellaisen rikoslain 32 luvun 6 §:ssä tarkoitetun rahanpesurikoksen tutkinnan, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia tai maastavientiä. Sen sijaan rikoslain 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua terrorismin rahoittamista koskevaa rikosta tulliviranomainen ei ole toimivaltainen tutkimaan. Rahanpesurikoksen selvittämisen yhteydessä tulliviranomaisella on oikeus käyttää pakkokeinoilaisia säädettyjä rikosoikeudellisia pakkokeinoja.

1.4 Rajat ylittävän käteisrahan valvontaa koskevat säännökset muissa EU:n jäsenvaltioissa

Asetuksen täytäntöönpanon edellyttämät kansalliset täytäntöönpanotoimet ovat kesken monissa jäsenvaltioissa. Muissa jäsenvaltioissa asetuksen täytäntöönpanoon liittyvät kansalliset säännökset ehdotetaan otettavaksi lähinnä tullilainsäädäntöön tai asiaa koskevaan erityislainsäädäntöön. Niissä jäsenvaltioissa, joissa on jo otettu käyttöön käteisrahan kuljettamisen valvontajärjestelmä, asetusta täydentävät kansalliset säädökset perustuvat pääosin voimassa olevassa lainsäädännössä omaksuttuihin ratkaisuihin, joita vain mukautetaan asetuksen säännöksiin huomioon ottamiseksi. Saatujen tietojen mukaan asetusta täydentävät kansalliset säännökset eivät tule olemaan kovin yhdenmukaisia eri jäsenvaltioissa. Esimerkiksi asetuksessa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättämisestä koskevat seuraamukset tulevat vaihtelevaan hallinnollisista seuraamuksista vankeusrangaistuksiin.

Ruotsin hallitus on toimittanut lakiesitysluonnoksensa käteisrahan tullivalvonnasta

laintarkastuskuntaan lausuntoa varten 16 päivänä helmikuuta 2007 (Lagrådsremiss: Tullkontroll av kontanta medel Finansdepartementet). Asetusta täydentävät kansalliset säännökset ehdotetaan otettavaksi tullilakiin. Lakiesityksessä on säännökset muun muassa käteisrahan ilmoituksen antamistavasta, toimivaltaiten viranomaisten toimivaltuuksista sekä käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisen seuraamuksista. Asetuksen mukainen ilmoitus olisi annettava kirjallisesti tai sähköisesti. Tarkastustoimivaltuuksien osalta ehdotetaan, että tullilaitos voi asetuksen mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkistamiseksi tutkia kuljetusvälineet ja matkatavarat, kuten matkalaukut ja salkut sekä käsilaukut ja vastaavat, jotka matkustaja tuo mukanaan saapuessaan Euroopan yhteisön tullialueelle. Jos on syytä epäillä, että henkilö ei ole täyttänyt asetuksen mukaista ilmoittamisvelvollisuutta, saataisiin suorittaa henkilöntarkastus käteisrahan etsimiseksi. Lakiesityksessä on myös säännökset käteisrahan pidättämisestä. Jos asetuksen mukaista ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty, tullilaitos voisi pidättää käteisrahan, jos se on tarpeen valvonnan suorittamiseksi. Seuraamuksien osalta ehdotetaan, että se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo asetuksen mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden, tuomitaan tullilain mukaan tullirikkomuksesta sakkoon.

1.5 Kansainvälinen kehitys

Kansainvälistä yhteistyötä rahanpesun torjumiseksi on toteutettu erityisesti Pariisissa vuonna 1989 pidetyssä G7-maiden huippukokouksessa perustetussa rahanpesunvastaisessa toimintaryhmässä (Financial Action Task Force, FATF). Rahanpesunvastainen toimintaryhmä hyväksyi 22 päivä lokakuuta 2004 erityissuosituksen N:o IX, jossa kehoitetaan valtioita toteuttamaan toimenpiteitä rajat ylittävän käteisrahaliikenteen paljastamiseksi, esimerkiksi luomalla ilmoittamisjärjestelmä tai asettamalla muu selvitysvelvollisuus. Asetuksessa on otettu huomioon edellä mainittu FATF:n erityissuositus, jonka voidaan katsoa tulevan täytäntöön pannuksi asetuksella ja ehdotetulla lailla, jolla täydennetään asetuksen säännöksiä.

Kansainväliseen rahanpesunvastaiseen yhteistyöhön liittyy myös rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista sekä terrorismin rahoittamista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus, joka hyväksyttiin Euroopan neuvoston huippukokouksessa toukokuussa 2005. Yleissopimuksen 13 artiklan 3 kohdan mukaan sopimuspuolet ryhtyvät tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin havaitakseen merkittävän käteisen rahan ja jälkimarkkinakelpoisten instrumenttien fyysiset siirrot rajojen yli. Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen 16 päivänä joulukuuta 2005, mutta sitä ei ole vielä saatettu voimaan kansallisesti. Asetuksen ja nyt ehdotetun lain voitaneen kuitenkin katsoa täyttävän mainitun yleissopimuksen edellyttämät lainsäädännölliset toimenpiteet käteisen rahan fyysisten siirtojen valvonnan osalta.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus on yhteisön oikeuden mukaisesti voimassa sellaisenaan. Asetus edellyttää kuitenkin sitä täydentävää kansallista sääntelyä, koska asetuksessa on jätetty eräitä kysymyksiä kansallisesti ratkaistaviksi. Ehdotetulla sääntelyllä täydennetään asetuksen säännöksiä siltä osin kuin se on välttämätöntä. Asetuksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi ehdotetaan, että säädetään erillinen laki, joka koskee asetuksen soveltamista Suomessa.

Asetuksen 2 artikla sisältää asetuksessa käytettävien keskeisten käsitteiden määritelmät. Toimivaltaisen viranomaisen määrittäminen on kuitenkin jätetty kansallisen lainsäädännön varaan. Suomen lainsäädännössä ei ole yleistä säännöstä siitä mikä tai mitkä viranomaiset valvovat Suomeen yhteisön ulkopuolelta tuotavaa tai Suomesta yhteisön ulkopuolelle vietävää käteisrahaa. Toimivaltaisesta viranomaisesta säädettäisiin ehdotetussa laissa.

Asetuksen oikeusperustana on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 135 artikla, joka koskee yhteisön tulliyhteistyötä. Asetuksen mukaan toimivaltaisella viranomaisella tarkoitetaan tulliviranomaisia tai muita viranomaisia, joille jäsenvaltiot ovat antaneet

toimivallan soveltaa tätä asetusta. Asetuksen johdanto-osassa mainitaan myös tulliviranomainen asetusta soveltavana viranomaisena. Voidaan katsoa, että on asetuksen lähtökohtien ja tavoitteiden mukaista, että asetusta soveltaa viranomainen, joka toimeenpanee yhteisön tullilainsäädäntöä.

Tullilaitos valvoo yhteisön tullialueen ja sen ulkopuolisten kolmansien maiden välistä tavaraliikennettä tullialueen ulkorajalla ja huolehtii muun muassa tulliverotuksen asianmukaisesta toimittamisesta. Tulli-ilmoitusten ja eräiden muiden ilmoitusten käsittely kuuluu tullilaitoksen normaaliin toimintaan. Tullilaitoksella on myös käytössään tarvittavat tietojärjestelmät ja muut tietojenvaihtokanavat sekä vakiintuneet menettelyt tietojen vaihtamiseksi nopeasti muiden jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden tulliviranomaisten sekä komission kanssa.

Koska tullilaitoksella on jo nykyisin kaikin puolin tarvittavat edellytykset asetuksen soveltamiseen, olisi luontevaa ja käytännöllistä sekä myös resurssien käytön kannalta järkevää, että tullilaitos olisi pääasiallinen asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka muun muassa ottaisi vastaan asetuksessa tarkoitettua käteisrahaa koskevat ilmoitukset ja huolehtisi asetuksen edellyttämästä tietojen vaihdosta. Ottaen kuitenkin huomioon, että rajavartiolaitos (578/2005) 24 §:n nojalla rajavartiolaitos suorittaa tullivalvontaa valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla tullilaitos ei ole järjestänyt tullivalvontaa, olisi tarkoituksenmukaista säätää myös rajavartiolaitos asetuksessa tarkoitetuksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi sen hoitaessa tullitehtäviä. Rajavartiolaitoksen toimivalta soveltaa asetusta rajoitettaisiin tullitehtävien suorittamiseen, sillä ei olisi tarkoituksenmukaista, että käteisrahaa koskevia ilmoituksia vastaanottaisi ja muita asetuksen soveltamiseen liittyviä tehtäviä hoitaisi samanaikaisesti samalla rajanylityspaikalla kaksi eri viranomaisesta. Myös ilmoitusvelvollisten kannalta olisi selkeämpää, että ilmoituksia vastaanottaisi kussakin toimipaikassa vain yksi viranomainen. Kun lisäksi ainakin muissa jäsenvaltioissa toimivaltaisissa tässä tehtävässä ovat ensisijaisesti tulliviranomaiset, joilla on vakiintuneet yhteistyömuodot ja tietoyhteydet keskenään, asetuk-

sessä edellytetty tietojenvaihto on parhaiten hoidettavissa toisiaan vastaavien viranomais-ten kesken.

Asetuksen 3 artiklassa säädetään ilmoittamisvelvollisuudesta. Artiklan 3 kohdan mukaan ilmoitus on annettava kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti tavalla, josta se jäsenvaltio, jossa yhteisöön saavutaan tai sieltä poistutaan, päättää. Ilmoituksen antajalla on kuitenkin pyynnöstään aina oikeus toimittaa tiedot kirjallisesti. Ilmoituksen antamisen tavasta tarvitaan säännös kansalliseen lakiin. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ilmoitus on annettava kirjallisesti. Kirjallinen ilmoitus olisi tarkoituksenmukainen ratkaisu sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten kannalta. Sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 9 §:n mukaan vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Sähköinen ilmoittaminen ei olisi kuitenkaan käytännössä mahdollista tällä hetkellä, koska se edellyttäisi muun muassa sähköistä tunnistamista. Ehdotuksen mukaan ilmoitusta ei ole mahdollista antaa suullisesti. Suullista ilmoitusta ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena, kun otetaan huomioon ilmoituksessa vaadittavien tietojen laatu ja määrä sekä se, että ilmoituksista saatavat tiedot tulee jota tapauksessa tallettaa viranomaisen rekisteriin. Voidaan myös olettaa, että ilmoitusten antaminen suullisesti aiheuttaisi lisätyötä viranomaiselle ja turhaa odottelua ilmoitusvelvollisille. Otaen huomioon ehdotettu rangaistussäännös ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisesta, kirjallinen ilmoitus olisi myös ilmoitusvelvollisten oikeusturvan kannalta parempi ratkaisu.

Asetusta täydentävään lakiin tulee ottaa myös säännökset toimivaltaisen viranomaisen toimivaltuuksista. Asetuksen 4 artiklan mukaan toimivaltaisilla viranomaisilla on valtuudet kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti tarkastaa luonnollisia henkilöitä, heidän matkatavaroitaan ja kulkuvälineitään sekä pidättää käteisraha hallinnollisella päätöksellä viranomaisen haltuun. Tullilaitoksella ja rajavartiolaitoksella on niiden toimintaa sääntelevien yleislakien mukaan jo asetuksessa tarkoitettujen tarkastustoimivaltuudet. Tarkastustoimivaltuuksien perusoikeuksia rajoittavan luonteen

vuoksi niiden käyttämisestä käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden valvomiseksi olisi perusteltua ottaa asiasta erityiset säännökset ehdotettuun lakiin. Lisäksi muuhun kuin henkilön matkatavaroihin ja päällysvaatteisiin kohdistuvan henkilöntarkastuksen toimittamisesta käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden tarkastamiseksi on tarpeen säätää laissa tarkemmin. Ehdotettuun lakiin tulee ottaa myös säännökset ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättämiseen liittyvästä käteisrahan hallinnollista pidättämistä ja haltuunottoa koskevasta toimivaltuudesta, koska asiasta ei säädetä nykyisessä lainsäädännössä asetuksen edellyttämällä tavalla. Lisäksi on huomattava, että käteisrahan valvontaan liittyviä toimia on pidettävä tullilain 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuna tullitoimipiteenä, jonka suorittamiseksi toimivaltaisella viranomaisella on käytössään tullilaissa säädetty toimivaltuudet siltä osin kuin ehdotetussa laissa ei ole asiasta erikseen säädetty. Ehdotetussa laissa säädettyjä toimivaltuuksia käytettäessä tulee myös noudattaa tullilaissa ja muualla laissa säädettyjä hallinnollisia periaatteita.

Asetuksen 9 artikla velvoittaa jäsenvaltiota ottamaan käyttöön seuraamuksia, joita se soveltaa, jos 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty. Seuraamusuhan on oltava riittävän tehokas ja sen olisi vaikeutettava ennaltaehkäisevästi, mutta sen on myös oltava oikeasuhtainen teon vakavuuteen nähden. Asetus jättää jäsenvaltion harkintaan seuraamustyyppin valinnan. Kyseen voivat tulla niin hallinnolliset kuin rikosoikeudelliset seuraamukset.

Nykyisessä lainsäädännössä ei ole käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättämisen sanktioivaa säännöstä. Tullilain 31—33 §:ssä säädetään hallinnollisista maksuseuraamuksista, joita ovat tullinkorotus ja virhemaksu. Virhemaksulla on sanktioitu sellaiset virheellisyudet, jotka kohdistuvat menettelyyn, jossa ei määrätä tullia. Kyseisiä hallinnollisia seuraamuksia voidaan määrätä varsin kattavasti erilaisten tulliverotukseen ja -toimintaan liittyvien vaillinaisuuksien, virheellisyyksien, viivästysten sekä muiden laiminlyöntien hallinnollisena seuraamuksena. Tullilain mukaisten hallinnollisten seuraamusten käyttöala on siis varsin laaja. Li-

säksi on huomattava, että tullilaisissa säädetty tullinkorotus ja virhemaksu on tarkoitettu seuraamukseksi lähinnä oikeushenkilöille. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen tullilain mukaisia hallinnollisia seuraamuksia ei ole pidetty vertailukohtana harkittaessa käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisen seuraamuksia.

Tullilain 42 §:n 3 momentissa säädetään sakolla rangaistavaksi tullirikkomus, johon syyllistyy se, joka tahallisesti tai törkeästi tuottamuksesta laiminlyö tullilainsäädännön mukaisen ilmoittamis- tai muun velvollisuuden taikka muuten rikkoo sanottuja säännöksiä. Kyseistä lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 257/1994 vp) on todettu, että tullilainsäädännöllä tarkoitetaan yhteisön tullikodeksista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2913/92, jäljempänä tullikodeksi, 1 artiklan mukaan tullikodeksin ja sen täytäntöön panemiseksi yhteisön tasolla tai kansallisella tasolla annettujen säännöksiä. Tullirikkomussäännöksen ei voida katsoa soveltuvan asetuksessa säädetyn käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättämistä koskeviin tapauksiin.

Edellä esitetty huomioon ottaen käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättäminen ehdotetaan sanktioitavan rikosoikeudellisella seuraamuksella. Rangaistukseksi ehdotetaan sakkorangaistusta tullirikkomusta vastaavasti. Tämä on perusteltua, koska molemmilla rangaistusäännöksillä sanktioitaisiin menettelyyn kohdistuvia rikkomuksia. Ehdotetun rangaistussäännöksen voidaan katsoa täyttävän asetuksen vaatimuksen siitä, että seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös siitä, mitä valuutan muuntokurssia käytetään laskettaessa ulkomaanvaluutassa maahantuodun tai maastavietävän käteisrahan määrää. Ilmoittamisvelvollisen oikeusturvan ja myös käytännön toiminnan kannalta on perusteltua, että sovellettavaksi tuleva muuntokurssi on selkeästi määritelty.

Asetuksessa säädetään tietojen rekisteröimisestä ja luovuttamisesta. Sääntelyn selkeyden ja henkilötietoja koskevalta sääntelyltä edellytettävän täsmällisyyden vuoksi lakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi tietojen re-

kisteröimistä ja julkisuutta koskevat pääasiassa informatiiviset täydentävät säännökset. Tietojen luovuttamisen osalta asetus jättää avoimeksi sen, mikä viranomaisen toimittaa tiedot rahanpesudirektiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun viranomaisen eli Suomessa rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön ja tarvittaessa muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, komissiolle ja kolmansille maille. Tämän vuoksi asiasta tarvitaan säännökset ehdotettuun lakiin.

3 Esityksen vaikutukset

Esitys tekisi mahdolliseksi yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvontaa koskevan asetuksen täysipainoisen käytännön soveltamisen Suomessa.

Esityksen taloudelliset vaikutukset olisivat vähäiset. Tullilaitokselle aiheutuisi välittömiä kustannuksia lähinnä ilmoittamisvelvollisuuden järjestämisestä ja uutta sääntelyä koskevasta tiedottamisesta matkustajille. Kustannukset voitaisiin kuitenkin kattaa tullilaitoksen toimintamenoista. Esitys ei myöskään edellyttäisi henkilöstön lisäämistä.

Yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan ilmoittamisvelvollisuus on uusi velvoite Suomen lainsäädännössä. Rajat ylittävän käteisrahan kuljetusten valvonta ei olisi tulliviranomaiselle kuitenkaan täysin uusi tehtävä. Tulliviranomaisella ja myös rajavartiolaitosviranomaisella sen hoitaessa tullitehtäviä on jo nykyisin oikeus muun tarkastuksen yhteydessä muun muassa tarkastaa henkilön mukana olevat rahavarat rahanpesurikoksen paljastamiseksi, tallettaa valvontatietorekisteriinsä tietoja yksittäisistä epäilyttäivistä kuljetuksista ja ilmoittaa niistä rahanpesun selvittelykeskukselle. Tulli- ja rajavirtioviranomaisen nimeäminen asetuksessa tarkoitetuksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi lisäisi näiden viranomaisten työtä rajat ylittävän käteisrahan kuljetusten valvonnassa.

Koska käteisrahan ilmoittamisvelvollisuus on uusi velvoite, on vaikea arvioida tulliviranomaiselle ja rajavirtioviranomaiselle tulevien ilmoitusten määrää. Ilmoitusten vastaanottamisesta, rekisteröimisestä ja käsittelystä sekä ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvomisesta aiheutuisi lisätyötä erityisesti tulliviranomaiselle, joka valvoisi en-

sisijaisesti asetuksen soveltamista Suomessa, mutta jonkin verran myös rajavartiolaitosviranomaiselle.

Käteisrahan ilmoittamisrikkomuksia voidaan arvioida tulevan käsiteltäväksi vuosittain joitakin kymmeniä ja ne aiheuttaisivat vain vähäistä lisätyötä viranomaisille. Lisäksi käteisrahanliikenteen valvontajärjestelmän käyttöönotto aiheuttaisi erityisesti tulliviranomaisille tiedottamis-, ohjeistus- ja koulutus-työtä sekä jossain määrin myös lisääntyvää kansallista ja kansainvälistä viranomaisyhteistyötä. Edellä mainittujen tehtävien hoitamisen ei voida kuitenkaan katsoa edellyttävän lisävoimavaroja, vaan ne ovat hoidettavissa nykyisellä henkilöstöllä ja tarvittaessa kohdistamalla voimavaroja uudelleen. Voidaan arvioida, että käteisrahan ilmoittamisrikkomusten lukumäärän syyttäjä- tai tuomioistuinviranomaisten henkilöstön lisäämiselle ei ole tarvetta.

Rajat ylittävän käteisrahan valvontajärjestelmän käyttöönotto lisäisi rahanpesun selvittelykeskukselle tehtävien käteisrahan kuljetusta koskevien ilmoitusten määrää. Tullihallituksen tulisi toimittaa kaikki ilmoituksista ja asetuksessa tarkoitetuista tarkastuksista saatavat tiedot rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön. Tietyissä tapauksissa rahanpesun selvittelykeskukselle voitaisiin ilmoittaa myös alle 10 000 euron suuruisia käteisrahan kuljetuksista. Ilmoitusten käsittelystä ja niiden edellyttämistä toimenpiteistä aiheutuisi rahanpesun selvittelykeskukselle jonkin verran lisätyötä. Ilmoitusten arvioidun lukumäärän tai muidenkaan seikkojen nojalla ei voida kuitenkaan katsoa olevan tarvetta rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstön lisäämiselle.

Yhteisön alueelle tuotavaa ja sieltä vietävää käteisrahaa koskevalla valvontajärjestelmällä pyritään tehostamaan käteisrahalikenteen valvontaa Euroopan yhteisön ulkorajalla ja parantamaan tietojenvaihtoa asianomaisten viranomaisten välillä. Asetus täydentää rahanpesudirektiiviä ja tehostaisi osaltaan rahanpesun vastaista toimintaa. Käteisrahan

ilmoittamisvelvollisuuden ja tietojenvaihtomenettelyn järjestäminen esityksessä ehdotulla tavalla lisäisi tulli- ja rajavartiolaitosviranomaiselle sekä rahanpesun selvittelykeskukselle tulevaa tietoa rajat ylittävistä käteisrahan kuljetuksista. Tietojensaanti parantaisi viranomaisten mahdollisuuksia havaita epäilyttäviä tapauksia ja jäljittää rikolliseen toimintaan liittyviä rahavaroja. Erityisesti ne tapaukset, joissa saadaan tietoa Suomesta lähtöisin olevasta käteisrahasta, voivat johtaa laajojenkin rikosten paljastamiseen. Myös se, että esitys mahdollistaisi tietyissä tapauksissa käteisrahan haltuun ottamisen hallinnollisena toimenpiteenä, antaisi viranomaisille lisää aikaa selvittää varojen alkuperää tai käyttötarkoitusta ja estää tarvittaessa rikoksella saatujen varojen vienti ulkomaille.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Siitä on saatu lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasianministeriöltä, Helsingin hallinto-oikeudelta, Keskusrikospoliisilta, Suomen Pankilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta ja Tullihallitukselta. Sisäasiainministeriö on lausunnossaan esittänyt, että lakiehdotuksessa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina tulisi mainita kaikki PTR-viranomaiset eli poliisi, tulli ja rajavartiolaitos ja että tämä pitäisi ottaa huomioon myös lakiehdotuksen muissa säännöksissä tarvittavilta osin. Muutoin lausunnonantajat ovat suhtautuneet pääosin myönteisesti esitykseen ja lausunnot on huomioitu jatkovalmistelussa.

5 Muut asiaan vaikuttavat seikat

Asetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle viimeistään 15 päivänä kesäkuuta 2007 seuraamuksista, joita sovelletaan, jos asetuksen 3 artiklan mukaista ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Soveltamisala.* Soveltamisalaa koskevasta säännöksestä ilmenee, että laki sisältää täydentävät säännökset yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvontaa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta Suomessa. Lain säännöksiä sovelletaan mainitun asetuksen säännösten tullessa sovellettaviksi.

2 §. *Toimivaltainen viranomainen.* Pykälässä määriteltäisiin asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla toimivaltainen viranomainen Suomessa. Ensisijainen asetuksen soveltamista Suomessa valvova viranomainen olisi tullilaitos, joka valvoo myös yhteisön tullialueen ja sen ulkopuolisten kolmansien maiden välistä tavaraliikennettä tullialueen ulkorajalla. Rajavartiolaitos olisi myös toimivaltainen silloin, kun se hoitaa tullitehtäviä. Rajavartiolain 24 §:n 1 momentin nojalla rajavartiolaitos suorittaa tullivalvontaa valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla tullilaitos ei ole järjestänyt tullivalvontaa. Lisäksi rajavartiolain 24 §:n 2 momentin nojalla rajavartiolaitos voi päällystöön kuuluvan tullimiehen pyynnöstä suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa tullilaitos muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Esimerkiksi pohjoisilla maarajoilla tullilaitos ja rajavartiolaitos ovat sopineet resurssiensa käytön tehostamiseksi viranomaisyhteistyöstä, jonka puitteissa ne voivat rajanylityspaikoilla suorittaa vastavuoroisesti rajatarkastus- ja tullitehtäviä toistensa lukuun.

3 §. *Ilmoitus.* Asetuksen 3 artiklassa tarkoitettu ilmoitus asetuksen 2 artiklan mukaisen käteisrahan kuljettamisesta vähintään 10 000 euron verran yhteisön alueelle tai sieltä pois tehdään 2 §:ssä tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Käytännössä käteisrahaa koskevan ilmoituksen antamisen ajankohta vastaisi pitkälti tavaran tuonnista tai viennistä annettavan tulli-ilmoituksen antamisen ajankohtaa.

Asetuksen 3 artiklan 3 kohta edellyttää, että jäsenvaltio päättää ilmoituksella annettavien

tietojen antamisen tavasta. Suomessa ilmoitus annettaisiin kirjallisesti. Tullihallitukselle säädettäisiin valtuus määrätä tarkemmin ilmoituksen muodosta, ilmoituksen antamisen paikasta ja muistakin ilmoittamismenettelyä koskevista teknisluonteisista seikoista. Tullihallitus voisi esimerkiksi vahvistaa vakio-muotoisen lomakkeen, jolla ilmoitus voitaisiin antaa.

4 §. *Valuutan muuntokurssit.* Pykälässä säädettäisiin ulkomaan valuutassa kuljetettavan ja ilmoitettavan käteisrahan euroiksi muuntamisessa käytettävästä muuntokurssista. Muuntamisessa noudatettaisiin muuntokursseja, jotka Tullihallitus vahvistaa tullilain 7 §:n nojalla ja joita käytetään myös muussa tullitoiminnassa.

5 §. *Tarkastusoikeus.* Pykälässä säädettäisiin asetuksen 4 artiklassa edellytetyllä tavalla toimivaltaisten viranomaisten tarkastustoimivaltuuksista käteisrahaliiikenteen tehokkaan valvonnan harjoittamiseksi. Tarkastustoimivaltuudet vastaisivat tavanomaisessa tullivalvonnassa käytettävissä olevia toimivaltuuksia.

Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus pysäyttää henkilö ja tarkastaa hänen päällysvaatteensa ja matkatavaransa, kun hän saapuu yhteisöön tai lähtee yhteisöstä, sekä pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo asetuksessa säädetyn käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkistamiseksi. Kyseisiä tarkastustoimivaltuuksia voitaisiin käyttää ilman konkreettista rikosepäilyä käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvomiseksi. Tarkastustoimivaltuudet vastaisivat tullilain 14 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädettyjä toimivaltuuksia, joita tulliviranomaisella tai muulla toimivaltaisella viranomaisella on oikeus käyttää tullitoimenpiteen suorittamiseksi. Rajavartiomiehellä on tullitehtävissä vastaavat toimivaltuudet voimassa olevan rajavartiolain 34 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muun kuin henkilön päällysvaatteisiin ja matkatavarihin kohdistuvan henkilöntarkastuksen toimittamisesta käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkistamiseksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan siinä tarkoitettua henkilöntarkastuksen toimittamisen edellytyksenä on, että henkilöä todennäköisin syin epäillään asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä. Momentissa tarkoitettua henkilöntarkastuksen toimittamisen edellytyksenä olevaa tarkastuskynnystä ”todennäköisin syin” arvioitaisiin samalla tavalla kuin tullilain 15 §:ssä säädetyn henkilöntarkastuksen näytöllisiä edellytyksiä. ”Todennäköiset syyt” -kriteeriä käytetään myös pakkokeino-laissa tiettyihin toimenpiteisiin ryhtymisen näytöllisenä edellytyksenä, mutta on katsottu, että sitä ei voida rinnastaa suoraan tullilain 15 §:ssä tarkoitettuun kriteeriin. Momentissa säädettäisiin myös toimenpiteestä päättävästä virkamiehestä. Muutoin noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä henkilöntarkastuksesta säädetään pakkokeinolaissa (450/1987).

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu henkilöntarkastus mahdollistaisi siis muidenkin henkilön yllä olevien vaatteiden kuin päällysvaatteiden ja niiden taskujen tarkastamisen sekä sen tarkistamisen mitä henkilöllä mahdollisesti on vaatteiden ja ihon väliin kätkeynä. Ehdotettu oikeus henkilöntarkastukseen on käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonnan kannalta olennainen, koska muutoin esimerkiksi käteisrahaa halussa pitävä kuriiri voisi kätkeä valuuttaa kuten seteleitä tai muuta käteisrahaa päällysvaatteiden alle yrittääkseen näin estää niiden löytymisen.

6 §. Haltuunotto-oikeus. Pykälään otettiin säännökset toimivaltaisen viranomaisen oikeudesta pidättää ja ottaa haltuun käteisraha tilanteessa, jossa ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty. Asetuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan käteisraha voidaan pidättää hallinnollisella päätöksellä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti, jos 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty.

Tulliviranomaisella ja myös rajavartioviranomaisella sen hoitaessa tullitehtäviä on nykyisen lainsäädännön perusteella toimivaltaisuus pidättää ja ottaa haltuun tavara, jota ei ole asianmukaisesti tulliselvitetty. Lisäksi tulliviranomaisella on oikeus pidättää maasta vietävä tai maahan tuotava tavara, jos siihen

on perusteltua syytä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

Ehdotettujen pidättämistä ja haltuunottoa koskevien säännösten pääasiallisena tarkoituksena on antaa viranomaiselle mahdollisuus hankkia tietoja epäilyttävissä tapauksissa sekä erityisesti antaa viranomaiselle aikaa ratkaista, onko asiassa syytä käynnistää esitutkinta ja päättää mahdollisista rikosoikeudellisista pakkokeinoista, jottei esimerkiksi laittomasta toiminnasta peräisin olevaa tai sellaiseen toimintaa tarkoitettua käteisrahaa voitaisi siirtää ulkomaille tai muutoin viranomaisten ulottumattomiin.

Ehdotetun 6 §:n 1 momentin mukaan toimivaltaisella viranomaisella on oikeus pidättää ja ottaa haltuun yhteisöön tuotu tai yhteisöstä vietävä käteisraha, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta ei olisi täytetty ja jos toimenpide olisi tarpeen sen selvittämiseksi, onko käteisrahaan syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla. Haltuunoton edellytyksenä olisi siten ensinnäkin se, että ilmoittamisvelvollisuus on laiminlyöty tai ilmoituksessa on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja. Lisäksi haltuunotto edellyttäisi, että toimenpide olisi tarpeen sen selvittämiseksi, onko käteisrahaan syytä puuttua muun lainsäädännön kuten esimerkiksi pakkokeinolaissa nojalla. Näin ollen haltuunottoon ei voitaisi ryhtyä esimerkiksi pelkästään sen vuoksi, että matkustaja on antanut ilmoituksessa puutteellisia tietoja, jos hän tarkastuksen yhteydessä antaa toimivaltaiselle viranomaiselle luotettavan selvityksen asiassa, ja voidaan katsoa, että kyse on ollut lähinnä erehdyksestä tai huolimattomuudesta eikä asiassa ole tarvetta enempään selvityksiin tai toimenpiteisiin. Sen sijaan edellytykset haltuunottoon täytyisivät esimerkiksi silloin, jos henkilö antaa vääriä tietoja ja olisi viitteitä käteisrahaan liittyvästä laittomasta toiminnasta, ja olisi ratkaistava, onko asiassa syytä käynnistää esitutkinta ja päättää mahdollisista rikosoikeudellisista pakkokeinoista.

Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin myös pidättämisestä ja haltuunotosta päättävästä virkamiehestä vastaavasti kuin ehdotetussa 5 §:n 2 momentissa. Haltuunotto-oikeus olisi harkinnanvarainen, jolloin edellytysten täytyessä voitaisiin tapauskohtaisesti arvioida käteisrahan haltuunoton tarpeellisuus

edellä esitetty säännösten tarkoitus huomioon ottaen. Lisäksi on huomattava, että ehdotetut haltuunottoa koskevat säännökset eivät myöskään edellytä, että haltuunottoon ryhtyessä olisi otettava haltuun asianosaiselta löytyvä käteisraha kokonaisuudessaan. Esimerkiksi Suomeen saapuvalle ulkomaalaiselle henkilölle voitaisiin jättää rahausuma, jonka hänen voidaan katsoa tarvitsevänsä matkansa välttämättömiin kustannuksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan haltuunotto voisi kestää enintään viisi arkipäivää, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Määräaika antaisi viranomaisille aikaa selvittää asiaa ja ratkaista esimerkiksi, onko esitutkinna käynnistämiseksi edellytyksiä sekä päättää mahdollisista rikosoikeudellisista pakkokeinoista. Jos asiassa päädyttäisiin käynnistämään esitutkinta, voitaisiin siirtyä käyttämään pakkokeinoina mukaisia pakkokeinoja kuten takavarikkoja. Pakkokeinoina 4 luvun 1 §:n nojalla esine voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi. Ehdotettu viiden päivän määräaika vastaisi rahanpesun selvittämiseksi annetun lain (68/1998) 11 §:n 3 momentissa säädettyä määräaika, jonka ajaksi rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystön kuuluva poliisimies voi antaa määräyksen pidättäytymään suorittamasta epäilyttävää liiketoimintaa.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin käteisrahan haltuunottoon liittyvistä asianosaisen oikeusturvan takaavista toimenpiteistä vastaavasti kuin tulliasetuksen (1543/1994) 9 §:ssä säädetään tulliselvittämättömän tavaran osalta. Haltuunotosta olisi annettava todistus ja haltuun otetuista käteisrahoista olisi pidettävä myös kirjaa. Kirjattavat tiedot on tarkoitus tallettaa tullilain 22 §:n nojalla perustettavaan tullilaitoksen henkilörekisteriin. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös haltuun otetun käteisrahan palauttamisesta. Käteisraha tulisi asettaa asianosaisen saataville tai palauttaa hänelle siten kuin asianomainen henkilö ja toimivaltainen viranomainen erikseen sopivat viimeistään viiden arkipäivän kuluttua haltuunotosta, jollei laissa toisin säädetä. Pääsääntöisesti käteisraha asetettaisiin asianosaisen saataville Suomessa

ilmoitetussa tullitoimipaikassa. Käteisrahan palauttaminen muulla tavalla voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, jos henkilö, jolta on otettu haltuun käteisrahaa, asuu ulkomaille ja lähtee Suomesta haltuunoton suorittamisen jälkeen. Tämä edellyttäisi aina, että toimivaltainen viranomainen ja asianosainen sopivat asiasta erikseen.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin myös siitä, että toimivaltainen viranomainen voi tallettaa käteisrahan lääninhallitukseen siten kuin rahan, arvo-osuuksien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annetussa laissa (281/1931), jäljempänä maksutalletuslaki, säädetään. Säännös otettaisiin ehdotettuun lakiin siltä varalta, että asianosaista ei tavoitettaisi esimerkiksi annettujen virheellisten yhteystietojen johdosta. Ehdotettuun 2 momenttiin otettaisiin myös säännös toimivaltaisesta lääninhallituksesta. Ehdotuksen mukaan tallettaminen tehdään sille lääninhallitukselle, jonka toimialueella käteisraha on haltuunotettu. Säännös olisi tarpeen, koska saattaisi syntyä epäselvyyttä siitä, mikä lääninhallitus on toimivaltainen tilanteessa, jossa henkilö, jolta käteisraha on haltuunotettu, on pysyvästi ulkomaille asuva henkilö. Maksutalletuslain vakiintuneen tulkinnan mukaan maksu tulee tehdä suorituksen saajan kotipaikan lääninhallitukseen, eikä maksutalletuslaissa ole erikseen säädetty siitä, mihin lääninhallituksen suuruus tulisi tallettaa, jos suorituksen saaja asuu pysyvästi ulkomaille.

7 §. Tietojen rekisteröinti ja julkisuus. Pykälän 1 momentin mukaan asetuksen 5 artiklassa tarkoitetut tiedot talletettaisiin Tullihallituksen pitämään tullivalvonnan rekisteriin siten kuin mainitussa artiklassa säädetään. Kyse olisi nykyisen tullilain 22 §:n 1 momentin nojalla perustettavasta tullilaitoksen henkilörekisteristä. Asetuksen 5 artiklan 1 kohta velvoittaa tallettamaan käteisrahan ilmoituksista ja 4 artiklassa tarkoitetuista tarkastuksista saatavat tiedot. Rekisteröitäviä tietoja olisivat asetuksen 3 artiklan mukaisesti ilmoituksen antaja, mukaan lukien täydellinen nimi, syntymäaika ja -paikka sekä kansalaisuus. Lisäksi rekisteröitäisiin käteisrahan omistaja, käteisrahan tarkoitettu vastaanottaja, käteisrahan määrä ja laji, käteisrahan al-

kuperä ja käyttötarkoitus, kulkureitti ja kulukuväline. Asetuksen 5 artiklan 2 kohdan nojalla voidaan tietoja rekisteröidä tietyissä tapauksissa myös silloin, kun henkilö kuljettaa käteisrahaa ilmoitusvelvollisuuden vähimmäismäärän alittavia rahamääriä. Jos 4 artiklassa tarkoitetuissa tarkastuksista ilmenee, että henkilöllä on mukanaan alle 10 000 euron verran käteisrahaa, ja jos on olemassa viitteitä rahanpesudirektiivissä tarkoitettua käteisrahaliikenteeseen liittyvästä laittomasta toiminnasta, nämä tiedot sekä kyseisen henkilön täydellinen nimi, syntymäaika ja -paikka, kansalaisuus sekä tarkemmat tiedot käytetystä kulkuvälineestä voidaan tallettaa rekisteriin. Tietojen tallettamien voisi tulla kyseeseen esimerkiksi tapauksessa, jossa henkilö kuljettaa mukanaan Suomeen lyhyen ajan sisällä useita kertoja alle 10 000 euron verran rahaa ja ilmenee seikkoja, jotka viittaavat rahanpesuun.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen salassa pitämiseen sovelletaan, mitä tullilaisissa säädetään tullivalvonnan rekistereissä olevien tietojen salassapidosta. Tullilain 22 §:n 2 momentin mukaan tullivalvonnan rekistereissä olevat tiedot on pidettävä salassa, jollei toisin säädetä.

Asetuksen 5 artiklassa säädetään tietojen tallettamisen lisäksi asetuksen nojalla saatujen henkilö- ja muiden tietojen käsittelystä. Myös asetuksen 6 ja 7 artiklojen tietojenvaihtoa koskevissa säännöksissä on kyse tietojen käsittelystä, samoin kuin tietojen luovuttamista koskevassa 8 artiklassa. Asetuksessa tarkoitettut tiedot voivat sisältää myös henkilötietoja. Selvyyden vuoksi pykälän 3 momentissa olisi viittaussäännös henkilötietolain (523/1999) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiin, joita sovellettaisiin, jollei muussa laissa toisin säädetä.

8 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälässä säädetäisiin tietojen luovuttamisesta rahanpesun vastustamisesta vastuussa oleville viranomaisille, muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, komissiolle ja kolmansille maille.

Asetuksen 5 artikla koskee tietojen luovuttamista rahanpesudirektiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuille kyseisen jäsenvaltion

viranomaisille. Suomessa rahanpesudirektiivissä tarkoitettu rahanpesun vastustamisesta vastuussa oleva viranomainen on Keskusrikospoliisissa toimiva rahanpesun selvittelykeskus. Tullihallitus luovuttaisi salassapitosäännösten estämättä 7 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot asetuksen 5 artiklan mukaisesti rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön. Asetuksen 5 artiklan 1 kohdan nojalla rahanpesun selvittelykeskukselle toimitettaisiin ilmoituksista ja 4 artiklassa tarkoitetuista tarkastuksista saatavat tiedot. Lisäksi Tullihallitus voisi toimittaa rahanpesun selvittelykeskukselle tiedot, jotka voidaan edellä esitetyn mukaisesti rekisteröidä tapauksissa, joissa henkilö kuljettaa käteisrahaa ilmoittamisvelvollisuuden vähimmäismäärän alittavan rahanmäärän.

Tullihallitus päättäisi 7 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen välittämisestä asetuksen 6 ja 7 artiklan mukaisesti muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, komissiolle ja kolmansille maille. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan nojalla voidaan luovuttaa ilmoituksista ja 4 artiklassa tarkoitetuissa tarkastuksissa saadut tiedot muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, jos on olemassa viitteistä siitä, että käteisrahämäärät liittyvät rahanpesudirektiivissä tarkoitettuun käteisrahaliikenteeseen liittyvään laittomaan toimintaan. Asetuksen 6 artiklan 2 kohdan nojalla tiedot voitaisiin luovuttaa myös komissiolle, jos on olemassa viitteitä siitä, että käteisrahämäärät liittyvät yhteisön taloudellisia etuja haittaavaan petokseen tai muun laitoman toiminnan tuottamaan hyötyyn. Tietojenvaihdossa muiden jäsenvaltioiden ja komission kanssa sovellettaisiin soveltuvin osin jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten keskinäisestä avunannosta sekä jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten ja komission yhteistyöstä tulli- ja maatalousasioita koskevan lainsäädännön moitteettoman soveltamisen varmistamiseksi annetun neuvoston asetuksen (EY) 515/97 säännöksiä.

Asetuksen 7 artiklan mukaan jäsenvaltiot tai komissio voivat välittää asetuksen nojalla saadut tiedot myös kolmansille maille keskinäisen hallinnollisen avun puitteissa. Edellytyksenä on, että tiedot saaneet toimivaltaiset viranomaiset suostuvat tähän ja että henkilötietojen välittämistä kolmansille maille kos-

keviä asiaankuuluvia kansallisia ja yhteisön säännöksiä noudatetaan. Tietojenvaihto kolmansien maiden kanssa voisi tapahtua esimerkiksi Suomen tekemien kahdenvälisten tulliyhteistyösopimusten tai Euroopan yhteisön tekemien tulliyhteistyöpöytäkirjojen nojalla.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Pykälässä todettaisiin myös, että ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tietoja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla.

9 §. Käteisrahan ilmoittamisrikkomus. Pykälässä säädettäisiin asetuksen 9 artiklan 1 kohdan edellyttämällä tavalla seuraamuksesta, jota sovelletaan, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta ei ole täytetty. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi käteisrahan ilmoittamisrikkomus, johon syyllistyisi se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden tai antaa ilmoituksen vaillinaisena tai virheellisenä. Rangaistukseksi voitaisiin tuomita sakkoa.

Käteisrahan ilmoittamisrikkomus olisi siis rangaistava tahallaan tai huolimattomuudesta tehtynä. Tahallisuuden ja huolimattomuuden arviointiperusteista säädetään rikoslain 3 luvun 6 ja 7 §:ssä. Käteisrahan ilmoittamisrikkomuksesta tuomittaisiin sakkorangaistukseen kuten tullirikkomuksesta. Käteisrahan ilmoittamisrikkomuksesta tuomitsemisen edellytyksenä olisi, ettei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Rangaistussäännöksen toissijaisuus olisi tarpeen todeta, koska käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden rikkominen voisi joissakin tapauksessa tulla rangaistavaksi ankaramman rangaistussäännöksen nojalla. Väärien tai puutteellisten tietojen antaminen käteisrahaa koskevassa ilmoituksessa voisi tulla rangaistavaksi rikoslain 16 luvun 5 §:ssä tarkoitettua väärän henkilötiedon antamista tai saman luvun 8 §:ssä tarkoitettua väärän todistuksen antamista viranomaiselle koskevien rangaistussäännösten nojalla. Näistä teoista tuomitaan rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Käteisrahan ilmoit-

tamisvelvollisuuden rikkominen voi liittyä myös rikoslain 32 luvun 1 §:n kätkemisrikkoksen tai rikoslain 32 luvun 6 §:n rahanpesurikkoksen tekemiseen. Tällaisessa tapauksessa sovellettaisiin ankarampia rangaistussäännöksiä, koska laiminlyönti tai väärien tai puutteellisten tietojen antaminen liittyisi olennaisena osana kysymyksessä olevien rikosten tekemiseen. Tahalliseen vaillinaisen tai virheellisen ilmoituksen antamiseen ei kuitenkaan sovellettaisi edellä mainittua rikoslain 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettua väärän todistuksen antamista koskevaa rangaistussäännöstä. Ei olisi perusteltua, että tahallinen vaillinaisen tai virheellisen ilmoituksen antaminen olisi ankarammin rangaistavaa kuin tahallinen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti.

On myös huomattava, että esimerkiksi vähäisissä käteisrahan ilmoittamisrikkomuksissa, toimenpiteistä luopuminen voisi tulla kyseeseen sen mukaan kuin asiasta erikseen säädetään. Esimerkiksi tullilain 45 §:n mukaan tullimies voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin syyllisen saattamiseksi syytteeseen, jos rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa.

10 §. Voimaantulo. Pykälässä olisi tavanomainen voimaantulosäännös.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 15 päivänä kesäkuuta 2007, jolloin asetus tulee sovellettavaksi.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Lakiehdotuksen 5 §:ään sisältyviä henkilöntarkastusta koskevia säännöksiä on arvioitava perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattu henkilökohtaisen koskemattomuuden suojan kannalta. Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Lisäksi lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin kulkuneuvon tarkastamista koskevalla säännöksellä voi olla merkitystä perustuslain 10 §:ssä turvattu kotirauhan kannalta, koska

tarkastus voi kohdistua asumiseen käytettyyn kulkuneuvoon.

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momenttiin sisältyy säännös toimivaltaisen viranomaisen oikeudesta pysäyttää henkilö ja tarkastaa tämän päällysvaatteet ja matkatavarat hänen saapuessaan yhteisöön tai lähtiessään yhteisöstä sekä pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo. Tarkastustoimivaltuuden käyttäminen ei edellytä konkreettista rikosepäilyä, mutta se on sidottu käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden tarkastamiseen. Asetuksessa säädetyn käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden tehokas valvonta olisi käytännössä mahdotonta, jollei toimivaltaisella viranomaisella olisi ehdotettua tarkastustoimivaltuutta käytettävissä periaatteessa kaikkia yhteisöön saapuvia tai lähteviä henkilöitä ja kulkuneuvoja kohtaan. Mahdollisuus ehdotetunlaisiin tarkastustoimenpiteisiin kuuluu olennaisesti tullivalvonnan luonteeseen. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukainen tarkastustoimivaltuus vastaisi myös perustuslakivaliokunnan (PeVL 22/1994 vp) myötävaikutuksella säädetyn tullilain 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tavanomaisen tullivalvonnan yhteydessä käytettävissä olevia tarkastustoimivaltuuksia.

Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momenttiin sisältyy säännökset muuhun kuin henkilön matkatavaroihin ja päällysvaatteisiin kohdistuvan henkilöntarkastuksen toimittamisesta, jos henkilöä todennäköisin syin epäillään asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä. Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilöntarkastustoimivaltuus olisi hallinnollinen pakkokeino, jota voitaisiin käyttää ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkistamiseksi. Momentissa olisi myös säännös toimenpiteestä päättävästä virkamiehestä. Muutoin henkilöntarkastuksesta noudatettaisiin soveltuvin osin pakkokeinolain säännöksiä.

Käteisrahan ilmoittamisrikkomuksen seuraamukseksi ehdotetaan sakkorangaistusta, joten tullilain 15 §:ssä tarkoitettua henkilöntarkastusta ei voitaisi kohdistaa henkilöön, jota epäillään asetuksessa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisesta. Mahdollisuus 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua henkilöntarkastuksen toimittamiseen ehdotetussa tilanteessa on kuitenkin välttämätön käteisra-

han ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvomiseksi. On mahdollista kuljettaa käteisrahaa kuten seteleitä päällysvaatteiden alle kätkeä, joten toimivaltaisilla viranomaisilla tulisi olla mahdollisuus tarkastaa muutkin henkilön yllä olevat vaatteet kuin päällysvaatteet ja se, mitä niiden alle mahdollisesti on piilotettu. On myös huomattava, että lakiehdotuksen perusteena olevan asetuksen tarkoituksena on tehostaa käteisraha liikenteen valvontaa Euroopan yhteisön ulkorajalla ja vahvistaa osaltaan rahanpesun torjuntaa yhteisön tasolla. Koska lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu toimivaltuus kuitenkin kohdistuisi suhteellisen vähäisestä rikkomuksesta epäiltyyn henkilöön, tarkastuskynnys on asetettu korkealle käyttämällä ”todennäköiset syyt epäillä” -kriteeriä tullilain 15 §:n 1 momenttia vastaavasti. Edellä esitetty huomioon ottaen lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin henkilöntarkastusta koskevien säännösten ei voida katsoa rajoittavan perustuslaissa turvattua henkilökohtaista koskemattomuutta laajemmin kuin sääntelyn perusteena olevien yhteiskunnallisesti tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä.

Lakiehdotuksen 6 §:ään sisältyy säännökset käteisrahan pidättämisestä ja haltuunottoa koskevasta hallinnollisesta pakkokeinosta. Kyseiset säännökset merkitsevät puuttumista käteisrahan omistajan tai haltijan omaisuuden suojaan, minkä vuoksi niitä on arvioitava perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatun omaisuudensuojan kannalta.

Pidättämisestä ja haltuunottoa koskevien säännösten pääasiallisena tarkoituksena on antaa viranomaiselle mahdollisuus hankkia tietoja epäilyttävistä tapauksista, erityisesti antaa aikaa ratkaista, onko asiassa syytä käynnistää esitutkinta, sekä päättää mahdollisista rikosoikeudellisista pakkokeinoista, jottei esimerkiksi laittomasta toiminnasta peräisin olevaa käteisrahaa voitaisi siirtää ulkomaille tai muutoin viranomaisesten ulottumattomiin. Haltuunottoa koskevalla toimivaltuudella voidaan katsoa olevan pitkälti samanlainen tarkoitus kuin rahanpesun selvittämisestä annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädetyllä rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudella antaa määräys pidättäytyä suorittamasta epäilyttävää liiketoimintaa.

Ehdotettu haltuunottoimivaltuus perustuu asetuksen 4 §:n 2 kohtaan, jonka mukaan toimivaltainen viranomainen voi pidättää käteisrahan hallinnollisella päätöksellä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty. Koska tarvetta haltuunottoon ei välttämättä ole yksinomaan sen vuoksi, että ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty, oikeutta pidättämiseen ja haltuunottoon on lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentissa rajoitettu vaatimuksella, että toimenpiteen on oltava tarpeen sen selvittämiseksi, onko käteisrahaan syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla. Haltuunoton enimmäisaika olisi rajoitettu viiteen arkipäivään, mitä voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon viranomaisten tarpeet selvittää asiaa ja päättää esimerkiksi mahdollisista rikosoikeudellisista pakkokeinoista. Lisäksi se on perusteltua ottaen huomioon toimenpiteen perusoikeuksia rajoittava luonne ja siitä mahdollisesti asianosaiselle aiheutuvat haitalliset vaikutukset. Ehdotettu määräaika vastaisi myös edellä mainitun rahanpe-

sun selvittelykeskuksen antaman pidättämismääräyksen enimmäisaikaa. Ehdotettuun 6 §:n 2 momenttiin sisältyisi myös säännökset käteisrahan palauttamisesta ja asianosaisen oikeusturvan takaavista toimenpiteistä. Lisäksi lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentissa päätösvalta haltuunottoa koskevasta toimenpiteestä on rajattu vain tietyssä asemassa olleille virkamiehille.

Lakiehdotuksen pidättämistä ja haltuunottoa koskevat säännökset ovat edellä esitetyin tavoin tarkkarajaiset ja täsmälliset. Kyseisiä säännöksiä voidaan niiden tarkoitus ja vähäiset omistusoikeutta rajoittavat vaikutukset huomioon ottaen pitää perustuslailla suojatun omaisuuden suojan kannalta ongelmattomina.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan täydentävät säännökset yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1889/2005 soveltamisesta Suomessa.

2 §

Toimivaltainen viranomainen

Asetuksen 2 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen on tullilaitos. Lisäksi rajavartiolaitos on tullitehtäviä hoitaessaan toimivaltainen viranomainen.

3 §

Ilmoitus

Asetuksen 3 artiklassa tarkoitettu ilmoitus asetuksen 2 artiklan mukaisen käteisrahan kuljettamisesta vähintään 10 000 euron verran yhteisön alueelle tai sieltä pois tehdään 2 §:ssä tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä kirjallisesti.

Tullihallitus voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen muodosta, ilmoituksen antamisen paikasta ja muusta ilmoittamismenettelystä.

4 §

Valuutan muuntokurssit

Ulkomaan valuutassa maahantuodun tai maastavietävän käteisrahan euroiksi muuntamisessa käytetään tullilain (1466/1994) 7 §:ssä tarkoitettuja, Tullihallituksen vahvistamia muuntokursseja.

5 §

Tarkastusoikeus

Asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkastamiseksi toimivaltaisella viranomaisella on oikeus pysäyttää henkilö ja tarkastaa hänen päällysvaatteensa ja matkatavaransa, kun hän saapuu yhteisöön tai lähtee yhteisöstä, sekä pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo.

Asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkastamiseksi toimivaltaisella viranomaisella on oikeus toimittaa myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilöntarkastus, jos henkilöä todennäköisin syin epäillään asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä. Toimenpiteestä päättää tullimies, jolla on oikeus päättää tullilain 15 §:ssä tarkoitettua henkilöntarkastuksesta, pidättämiseen oikeutettu rajavartiolaitoksen virkamies tai vähintään majurin arvoinen rajavartiomies. Muutoin noudatetaan soveltuvin osin, mitä henkilöntarkastuksesta säädetään pakkokeinolaissa (450/1987).

6 §

Haltuunotto-oikeus

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus pidättää ja ottaa haltuun yhteisöön tuotu tai yhteisöstä vietävä käteisraha, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta ei ole täytetty, ja jos toimenpide on tarpeen sen selvittämiseksi, onko käteisrahaan syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla. Toimenpiteestä päättää tullimies, jolla on oikeus päättää tullilain 15 §:ssä tarkoitettua henkilöntarkastuksesta, pidättämiseen oikeutettu rajavartiolaitoksen virkamies tai vähintään majurin arvoinen rajavartiomies.

Sille, jolta otetaan haltuun käteisrahaa, on annettava todistus haltuunotosta. Toimivaltaisen viranomaisen on pidettävä kirjaa haltuun otetuista käteisrahoista. Jollei laissa toisin säädetä, käteisraha on asetettava asianosaisten saataville tai palautettava hänelle siten kuin asianomainen henkilö ja toimivaltaisen viranomaisen erikseen sopivat viimeistään viiden arkipäivän kuluttua haltuunotosta. Toimivaltainen viranomainen voi tallettaa käteisrahan lääninhallitukseen siten kuin rahan, arvo-osuuksien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annetussa laissa (281/1931) säädetään. Tallettaminen tehdään sille lääninhallitukselle, jonka toimialueella käteisraha on haltuunotettu.

7 §

Tietojen rekisteröinti ja julkisuus

Asetuksen 5 artiklassa tarkoitetut tiedot talletetaan Tullihallituksen pitämään tullivalvonnan rekisteriin siten kuin mainitussa artiklassa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun rekisterin tietojen salassa pitämiseen sovelletaan, mitä tullilaissa tullivalvonnan rekistereissä olevien tietojen salassapidosta säädetään.

Jollei muussa laissa toisin säädetä, sovelletaan tässä laissa tarkoitettuihin tietoihin henkilötietolakia (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

8 §

Tietojen luovuttaminen

Tullihallitus luovuttaa salassapitosäätönsä estämättä 7 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot asetuksen 5 artiklan mukaisesti rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön sekä päättää niiden luovuttamisesta asetuksen 6 ja 7 artiklan mukaisesti muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, komissiolle ja kolmansille maille. Tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tietoja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla.

9 §

Käteisrahan ilmoittamisrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden tai antaa ilmoituksen vaillinaisena tai virheellisenä, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *käteisrahan ilmoittamisrikkomuksesta* sakkoon. Tahalliseen vaillinaisen tai virheellisen ilmoituksen antamiseen ei sovelleta rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ää.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä kesäkuuta 2007.

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Jyrki Katainen*